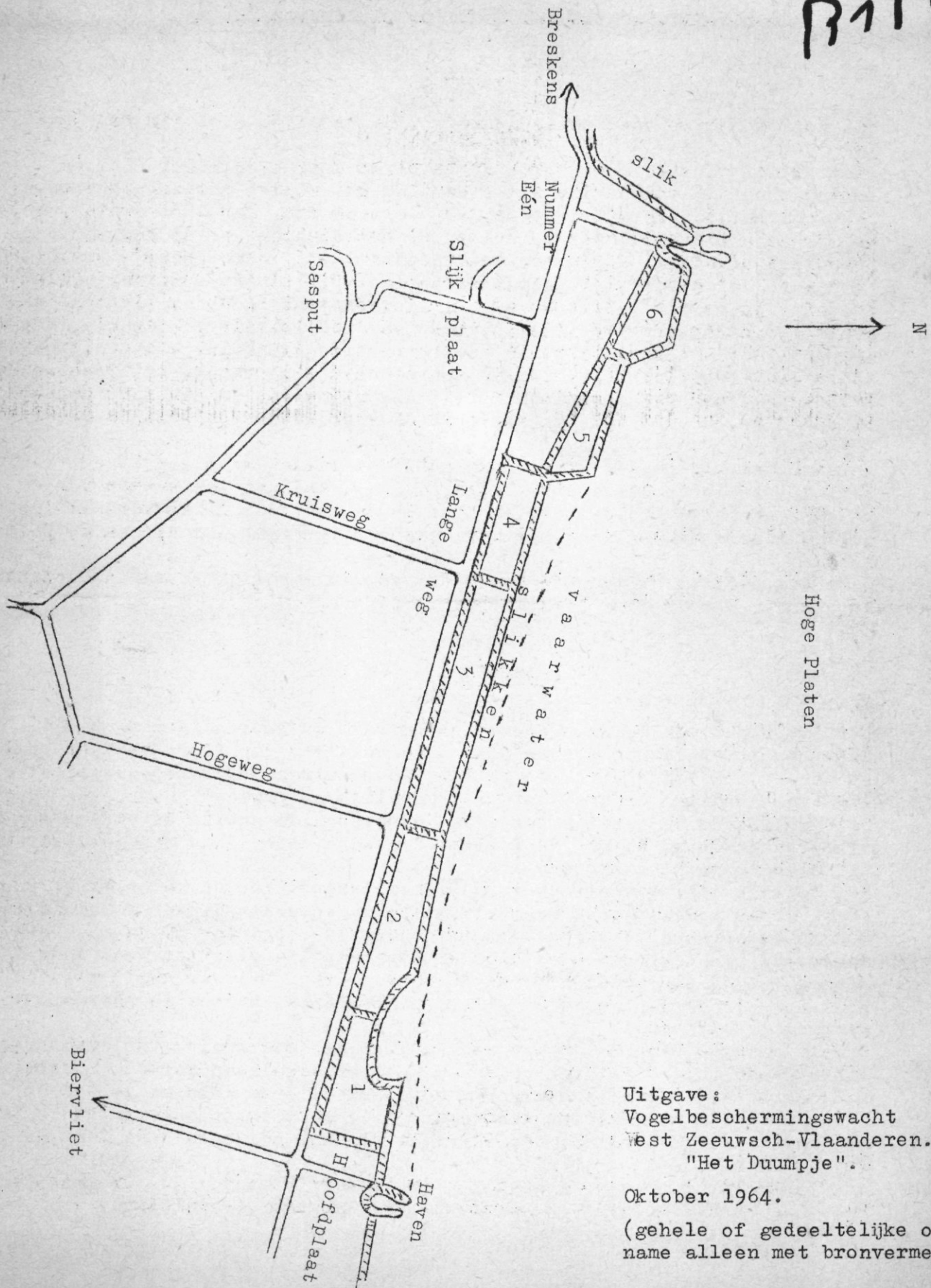


"DE INLAGEN VAN HOOFDPLAAT"

144032

64

B1/44.



Uitgave:
Vogelbeschermingswacht
West Zeeuwsch-Vlaanderen.
"Het Duumpje".

Oktober 1964.

(gehele of gedeeltelijke overname alleen met bronvermelding).

DE INLAGEN VAN HOOFDPLAAT.

Voorwoord.

Het jaar 1953 was voor velen in het zuid-westelijk deel van ons land een ramp.

Niet alleen voor de mens waren de gevolgen daarna merkbaar door de Deltawerken die reeds zijn uitgevoerd en nog zullen worden uitgevoerd. Ook voor het vogel- en plantenleven heeft de ramp van 1953 grote gevolgen. We denken aan de milieu-verandering na het dichtten der dijken op Schouwen-Duiveland, afsluiten van de Zandkreek (Veerse Meer), enz. En nog is het einde niet daar. Vandaar dat wij steeds zuiniger zullen moeten zijn op die terreinen en terreintjes waar bijzonder planten- en dierenleven aanwezig is. Door steeds meer publiciteit moeten wij trachten datgene voor het nageslacht te bewaren wat mogelijk is. Mocht dit onverhoopt niet mogelijk zijn, dan is een beschrijving van terreintjes welke verloren gegaan zijn hopelijk nuttig als stimulans om nog meer aandacht te schenken aan dat wat nog aanwezig is voor wetenschappelijke onderzoeken.

Vandaar dat wij in dit stencil de aandacht willen vestigen op een reeks terreintjes langs de Westerschelde, de z.g. Inlagen ten westen van de kom der gemeente Hoofdplaat, nu daar in de loop der jaren veranderingen zullen plaats vinden door het verbreden en verhogen der dijken op Delta-hoogte.

Moge dit stencil er toe bijdragen dat zo min mogelijk schade aan planten- en dierenleven in deze terreintjes wordt toegebracht.

Inleiding.

Het overzicht van de Inlagen van Hoofdplaat is globaal samengesteld, daar een intensief onderzoek naar alle facetten van flora en fauna tot op heden door tijdsgebrek enerzijds, door gebrek aan voldoende plaatselijke deskundigen anderzijds, niet mogelijk is geweest.

Gelegen tussen de zeedijk langs de Westerschelde enerzijds en een z.g. slapersdijk langs de weg Hoofdplaat-Breskens anderzijds, is deze streek bij slechts weinigen bekend.

Het betreft hier een strook land tussen twee dijken welke ongeveer 200 m. breed is en gedeeltelijk bestaat uit bouw- en weiland, ten dele uit rietmoeras en opgaand houtgewas dat vrij jong is (ongeveer 40 jaar). Deze rietvelden en hakhoutbosjes zijn ontstaan op die plaatsen waar voor de aanleg van de slapersdijk grond is weggegraven. Het verlandingsproces gaat nog steeds door op deze plaatsen. Een enkel huisje en boerderijtje verfraait het geheel.

Enkele Inlagen zijn met volle medewerking en toestemming van de daarvoor betreffende Polderbesturen gedurende het broedseizoen verboden terrein. Ook van de eigenaren/pachters van het land in deze Inlagen is tot op heden de volle medewerking verkregen om de rust in deze terreintjes te handhaven. Aan hen allen, ook van deze plaats, nogmaals onze zeer hartelijke dank!

Ook hartelijk dank aan de heren A. de Visser (flora), P.J. Brakman (entomologie) en R. Lecluyze, F. Lecluyze, H. Enkelaar (vogelstand) voor hun bijdrage.

Floristische schets van de inlagen van de Hoofdplaatpolder in de gemeente Hoofdplaat.

De Hoofdplaatpolder geniet van het dorp Hoofdplaat tot het gehucht Nummer Een, behalve door een gewone zeedijk, een extra bescherming tegen de zee door een aantal inlagen. Dat deze extra bescherming niet overbodig is, bleek tijdens de zware storm in de nacht van 31 januari-1 februari 1953, toen de zeedijk het op meerdere plaatsen begaf, doch de inlaagdijk in tact bleef, waardoor de polder voor overstroming werd behoed. Eigenlijk moeten deze inlagen als één langgerekte, smalle inlaag worden beschouwd, welke door korte dwarsdijken in zes stukken is verdeeld. Geen van deze inlagen heeft een afwateringsstelsel, zodat het hemelwater moet wegzakken of verdampen. Als gevolg daarvan hebben de meeste van deze inlagen een moerassig karakter, waar in de winter vrij veel water staat, dat in de zomer grotendeels verdampt.

Botanisch gezien zijn deze inlagen min of meer interessant. Ze van Hoofdplaat uit naar het N.W. nummerende van 1 t/m 6, zal blijken, dat nummer 4 daarvan de belangrijkste is, doch terwille van de volledigheid, zal ik ook aan de andere enige aandacht schenken.

No. 1. Daarin is een kippenfokkerij gelegen en er bevindt zich een natte, bijna uitsluitend met riet begroeide laagte in. Zij is weinig interessant.

No. 2. Deze wordt gebruikt als vuilstortplaats door de gemeente Hoofdplaat, er is een met riet begroeide laagte, verder bouw- en weiland. Botanisch niet belangrijk.

No. 3. Deze inlaag is laag gelegen en staat in de winter voor het grootste deel onder water, dat normaal in de zomer ook niet geheel opdroogt. De begroeiing bestaat in hoofdzaak uit riet en verspreide opslag van Wilgen, meest van de Grauwe Wilg (*Salix cinerea*). Hier en daar groeit daartussen Watermunt en Kleine Melkeppe. Er is een stukje weiland met drinkput, waarin en waarom o.a. groeien: Kleine Melkeppe, Blaartrekkende boterbloem, Watermunt, Pinksterbloem, Rode Waterereprijs, Liesgras en wat Biezen. Hoewel van meer belang dan de beide vorige, is de samenstelling van het plantenkleeid nog heel gewoon. In verband met optredende verlandingsverschijnselen, kan deze echter in de toekomst van veel meer belang worden voor de botanie en op den duur misschien gelijkwaardig aan de hierop aangrenzende inlaag no. 4.

No. 4. Zoals reeds gememoreerd is deze inlaag de belangrijkste. Van Z.O. naar N.W. kan deze in drie gedeelten worden ingedeeld, echter zonder scherpe afscheiding tussen de delen. Eerst een deel met verspreid wilgenbos en laaggelegen weiland, in het midden een deel als bouw- en weiland in gebruik, waarop ook een boerderijtje staat en dan weer een deel met overwegend wilgenbos. In deze inlaag werd de plantengroei voor wat de hogere planten betreft volledig opgenomen en er werden 175 kruidachtige soorten en 22 soorten bomen en struiken waargenomen, derhalve 197 soorten in totaal. Hieronder bevinden zich zeker 12 zeldzame of zeer zeldzame soorten.

Sociologisch is het terrein niet wel in te delen. Verschillende plantengemeenschappen komen slechts fragmentarisch en door elkander voor, zoals een subassociatie met Waterpunge in het weiland; een Gemeenschap van

Kruipboterbloem en Geknikte Vossestaart, waarin ook Aardbeiklaver en Valse Voszegge voorkomen en een subassociatie met Slanke Waterbies, Ronde rus en Tweerijige Zegge; het Duindoorn-Kruipwilgstruweel; het Wilgen-Populierenbos en de Sleedoorn-Meidoorngemeenschap met o.a. Hondсроos en de zeldzame Viltroos (*Rosa tomentosa*).

Ten aanzien van de in de inlaag voorkomende planten wil ik eerst enkele groepen (families) afzonderlijk bespreken.

1e. Grassen.

Hiervan komen 25 soorten in de inlaag voor, waaronder Reukgras, Geknikte Vossestaart, Frans Raaigras, Kamgras, Rood Zwenkgras, Veldgerst, Zilt Vlotgras, Goudhaver, enz.

2e. Zeggen.

Elf soorten, o.a. Tweerijige Zegge, Scherpe Zegge, Oever Zegge, de voor Zeeland vrij zeldzame Blauwe Zegge (*Carex panicea*) en Late Zegge (*Carex serotina*, ssp. *pulchella*).

3e. Orchideeën.

Zes soorten, n.l. Gevlekte Orchis, Vleeskleurige Orchis, Rietorchis, Breedbladige Orchis, Keverorchis en Moeraswespen Orchis. Enige jaren geleden werden door mij tevens enkele exemplaren gevonden van *Sturmia* (*Liparis loeselii*), een klein, geelgroen orchideetje, dat in het algemeen in Nederland zeer zeldzaam kan worden genoemd. Hoewel dit bij de inventarisatie niet werd teruggevonden, wil dit nog niet zeggen, dat het daar verdwenen is; het komt n.l. bij orchideeën wel meer voor, dat zij een of meerdere jaren verstek laten gaan en dan weer terug komen.

4e. Wilgen.

Daarvan werden zeven soorten en drie bastaarden aangetroffen, n.l. *Salix x rubens*, een bastaard van Schietwilg en Kraakwilg; *Salix x reichardtii*, een bastaard van Waterwilg en Grauwe wilg (zeldzaam) en *Salix x smithiana*, bastaard van Waterwilg en Katwilg. Voor deze bastaarden zijn geen Nederlandse namen bekend.

In het bijzonder moet een deel van de inlaag worden genoemd, rijk aan dwergstruiken als Kruipwilg, lage Duindoorn en Dauwbraam, met daarin als bijzondere kruiden zeer veel Addertong (*Ophioglossum vulgatum*) een zeldzame kleine varensoort, Moeraswespenorchis, Armbloemige waterbies (*Eleocharis quinqueflora*) en Slanke Waterbies (*Eleocharis palustris*, ssp. *uniglumis*). Aan de rand van dit gebied is een grote oppervlakte begroeid met bijna uitsluitend Schaafstro (*Equisetum hyemale*). Dit is een soort Paardestaart met grijsgroene, meest onvertakte stengels, die tot 1.50 m hoog kunnen worden. Van deze soort komen in Nederland twee vormen voor, onderscheiden door verhouding lengte/breedte der scheden en genaamd, var. *genuinum* en *schleicheri*. De in de inlaag voorkomende soort behoort tot de in ons land meer zeldzame vorm *genuinum*.

In het wilgenbos bevinden zich open plekken waar zeer veel Veldlathyrus, Rolklaver en Kattestaart voorkomen, benevens vrij veel planten van de Rode Ogentroost (*Euphrasia odontitis* ssp. *serotina*). In de zomer als deze planten volop in bloei staan, is dit een zeer fraaie compositie in geel en rood en purper. Verspreid tussen deze wilgen groeien Meidoorn, Wilde peer, Wilde appel, Sleedoorn, Hondсроos en de zeldzame Viltroos. Het weiland in het middengedeelte is enigszins brak en dit is ook aan de plantengroei waar te nemen. Behalve verschillende soorten weidegrassen, groeien daarin Waterpunge, Brunel, Duizendguldenkruid, Moeras vergeet mij nietje, Zoden vergeet mij nietje, Melkkruid, Selderij, Ronde rus en Zee-groene rus.

Na het voorgaande behoeft het geen betoog, dat deze inlaag voor de botanische wetenschap van bijzonder belang is. Er wordt niet in gemaaid of gehakt en buiten het weiland wordt niet beweïd, zodat tevens de successie (opvolging in soorten) daar kan worden bestudeerd. Het zou m.i. zin hebben om te pogen deze inlaag voor de toekomst veilig te stellen.

Inlaag no. 5. Deze bestaat uit laag weiland en moeras. In het weiland is een laag stuk met drinkput, waarin o.m. Zilte waterranonkel groeit. Het waterige moeras, waarin veel watervogels huizen, is gedeeltelijk open water en verder met Riet begroeïd, waarin verspreïd Watermunt en Kleine Melkeppe voorkomen.

Inlaag no. 6 is in hoofdzaak weiland en botanisch van weinig belang.

Vorenstaande inventarisatie werd verricht op verzoek van de Vogelbeschermingswacht West Zeeuws-Vlaanderen om opgenomen te worden in een door deze Vereniging uit te geven brochure over deze inlagen.

St. Laurens, 4 september 1964.

A. de Visser.

N.B. De Nederlandse en wetenschappelijke plantennamen zijn in overeenstemming met de Flora van Nederland, Heukels-Van Ooststroom, 15e druk 1962; de namen der sociologische gemeenschappen zijn ontleend aan het "Overzicht der Plantengemeenschappen in Nederland", 2e druk, door V. Westhoff c.s.

Entomologische gegevens over een Hoofdplaatse inlaag.

In aansluiting op de floristische bijdrage van de heer de Visser, wordt hierbij iets meegedeeld over een deel van de entomofauna van dit gebied en wel over de door mij bewerkte insectenorden der kevers en wantsen. Voor zover mij bekend is dit gebied nooit onderzocht op vlinders, vliegen, bijen en wespen, zodat een groot deel van de insectenfauna onbesproken moet blijven.

Door mij werd uitsluitend inlaag no. 4 onderzocht, voor de beschrijving daarvan verwijs ik naar de bijdrage van de heer de Visser. Het heeft geen zin de enkele honderden soorten kevers en wantsen die hier voorkomen alle op te sommen. De meeste daarvan komen in soortgelijke biotopen overal voor. Ik beperk mij daarom tot een zevental min of meer grote zeldzaamheden, waaronder één soort die nergens anders in ons land gevonden is.

Kevers:

Leistus fulvibarbis Dej., een blauwe glanzende loopkever, die in het westen van ons land zeldzaam voorkomt op enigszins vochtige open bosplekken. Aan de rand van inlaag 4 in groot aantal gevonden.

Trechus micros Hbst., een loopkevertje dat meestal diep in de bodem verscholen zit. Werd eenmaal onder vochtig mos gevonden.

Platystethus nitens Sahlb., een kleine kortschildkever die in de zachte modder aan de rand van poeltjes leeft. In ons land zeldzaam, uit Zeeland van enkele plaatsen bekend.

Limnobaris pilistriata Steph., een in ons land niet gewone snuitkever, die leeft op Scirpus, Carex en Juncus.

Wantsen:

Salda mülleri Gmel., een glanzend zwarte oeverwants, is uit Nederland uitsluitend van deze vindplaats bekend. Het dier leeft in inlaag 4 op enkele open plekken tussen het wilgenbos op de vochtige bodem. Zeer verborgen, graag onder ingedroogd "flap" van uitdrogende plasjes. Een Europese zeldzaamheid, die onherroepelijk zal verdwijnen als deze inlaag ontwaterd wordt.

Fieberocapsus flaveolus Reut., een klein lichtgeel wantsje dat in groot aantal gevonden werd aan de voet van allerlei korte vegetatie op de hogere, niet te vochtige plaatsen. Uit ons land alleen bekend van Texel, Hoek en Hoofdplaat.

Adelphocoris seticornis F. Deze niet gewone bloemwants komt in groot aantal voor op de in het wilgenbos groeiende veldlathyrus.

Zoals meestal het geval is, blijkt ook hier weer dat de botanisch interessante terreinen ook op zoölogisch gebied belangrijk zijn. Mogen er middelen en wegen gevonden worden om althans inlaag 4 voor verwoesting te behoeden. Als aan de dijkverzwaring de strook weiland tussen de zeedijk en het wilgenbos opgeofferd zou moeten worden, zou dit m.i. niet zo bezwaarlijk zijn. Doch laat men in ieder geval het wilgenbos van inlaag 4 intact proberen te houden. Het is een terreintje van bescheiden omvang, dat niettemin in Zeeland onvervangbaar is.

P.J. Brakman.

Nieuw- en St. Joosland, september 1964.

Enige gegevens betreffende de vogelstand.

Vogelkundig is de ene inlage veel interessanter dan de andere. Inlage 1 en 2 zijn weinig interessant. Als broedvogelplaats alleen betekenis voor west zeeuwsch-vlaanderen wat de zomertaling aangaat. In deze twee inlagen broeden elk jaar twee koppels van deze soort, dwz. 25 % van het aantal broedgevallen dat van geheel west zeeuwsch-vlaanderen bekend is. Daarnaast broeden er enkele wilde eenden, patrijs, graspieper, veldleeuw-rik, gele kwikstaart, witte kwikstaart, een enkele maal een kievit en tureluur, in 1958 en 1961 een scholekster. In de trektijd regelmatig waar te nemen; kievit, goudpluvier, wulp schol-ekster.

Inlage 6 is als broedterrein van nog minder belang. Een enkele wilde eend, graspieper, veldleeuwerik, patrijs, gele kwikstaart.

Tijdens voor- en najaarstrek wat wilde eenden, smienten, scholeksters, een troepje bergeenden, een enkel witgatje.

Inlage 5 is van meer belang. Hierin bevindt zich een drassig gedeelte waar verschillende vogelsoorten voedsel komen zoeken. Ook het aantal broedvogels is hier echter klein. En wel de algemene soorten als wilde eend (3 paren), patrijs (2 paren), kluut (1956: 1 paar), (1958: 1), (1959: 2), (1962: 1), graspieper, veldleeuwerik, waterhoen (1956: 1), 1958: 1), 1961: 1), Kievit (hoogstens 3), tureluur (1).

In verband met het voedselzoeken van waadvogels van meer belang dan inlage 1, 2 en 6 en wel voornamelijk wanneer bij hoog water in de Westerschelde zand- en slikplaten onder water komen te staan. Tureluurs, zwarte ruiters, wulpen, kemphaantjes, om maar enkelen te noemen zijn dan regelmatig waar te nemen, evenals watersnip, Kievit, scholekster (tot 300 stuks, hoewel ook verder in de Hoofdplaatpolder), waterhoen en bergeend. Tijdens de trek grote groepen witte- en gelekwikstaart, graspieper, veldleeuwerik, kneu en geelgors.

Inlaag 3 en 4 vormen vogelkundig eigenlijk één geheel, waarom deze tesamen zijn genomen, waarbij moet worden opgemerkt dat inlage 3 i.v.m. de begroeiing belangrijker is dan 4.

In deze inlagen is 's winters regelmatig één van de twee roestplaatsen aanwezig welke uit west Zeeuws-Vlaanderen bekend zijn.

Regelmatig slaappleats in het najaar van spreeuw en boerenzwaluw (in 1961 tot een totaal van 1000 zwaluwen per dag). Tijdens de trektijd zijn hier grote groepen koperwieken, kramsvogels, vinken, kneutjes en veldleeuweriken te zien. Als vaste trekvogels verder: goudhaantje, koolmees, pimpelmees, grote en zanglijster, sijsjes, putters, gekraagde roodstaart, torenvalk, smelleken, steenuil, groene specht, grote bonte specht, watersnip, houtsnip, kuifleeuwerik, wielewaal, bonte kraai, roek, kauw, vlaamse gaai, staartmees, boomkruiper, tapuit, roodborsttapuit, paapje, zwarte roodstaart, gekraagde roodstaart, grauwe vliegenvanger, bonte vliegenvanger, grasmus, braamsluiper, heggemus, frater, keep, strandleeuwerik, sneeuw-gors. Tijdens de trek nu en dan de roerdomp.

Deze twee inlagen zijn de belangrijkste betreffende de broedvogels, en wel door de aanwezigheid van struikgewas en rietvelden, met zoet water. Het gaat hier echter niet om de grotere vogelsoorten, echter meer om de zangvogels en rietvogels.

Elk jaar wordt de nachtegaal gehoord, in 1964 zelfs vier tegelijk.

Hoewel nooit nesten werden gevonden kan aangenomen worden dat deze vogel daar elk jaar broedt.

Elk jaar worden ongeveer 40 nesten van verschillende vogelsoorten gevonden. Aan de hand van de territoria en met voedsel vliegende vogels kan echter worden aangenomen dat dit beduidend hoger ligt. Het aantal broedparen kan elk jaar geschat worden op ongeveer 100.

Nesten werden gevonden van de volgende soorten:

wilde eend, bergeend, merel, zanglijster, grote lijster, bosduif, tortel, turkse tortel, ekster, zwarte kraai, koolmees, pimpelmees, gele kwikstaart, witte kwikstaart, geelgors, fitis, rietzanger, kleine karekiet, winterkoning, waterhoen, roodborst, heggemus, rietgors, graspieper, veldleeuwerik, kneu en gekraagde roodstaart.

Door de geaardheid van het terrein is het niet wenselijk een intensief onderzoek naar de aanwezige nesten in te stellen daar de mogelijkheid niet denkbeeldig is dat hierdoor legsels verloren zouden gaan.

Gezien de verscheidenheid van het soortental broedvogels zijn deze inlagen in ons bewakingsgebied opgenomen.

R. Lecluyze.
F. Lecluyze.
H. Enkelaar.

Hoofdplaat september 1964.
Oostburg